

Dodenherdenking 2.0 (Ron Broekhart)

In 2019 had ik al eerder een column over dodenherdenking geschreven, over jagers die zo nodig op 4 mei, zonder enige vorm van empathie, hun 'hobby' moesten uitvoeren, maar deze heeft een andere strekking. Toen mijn vader en moeder nog in leven waren ging ik steevast op 4 mei naar hen toe om de uitzending van de dodenherdenking op de Dam te bekijken en gezamenlijk om 20:00 uur de 2 minuten stilte in acht te nemen. Ze hadden beiden een ver weggestopt oorlogsverleden als dwangarbeiders en ik wist dat rond deze periode hun emoties een extra negatieve boost kregen. Ik wilde er daarom liever bij zijn in Maassluis. Toen mijn vader in 2007 overleed kwam aan deze traditie een einde, want mijn moeder wilde er niets meer van weten. De TV bleef uit en ging ze liever wat rommelen in de keuken, terwijl het buiten overal even stil bleef. Het was haar manier van verwerken, dat wist ik heus wel.

Hun emoties waren ook gelieerd aan frustratie, waar ik pas op latere leeftijd iets van begon te begrijpen. De verhalen uit de periode dat ze samen in Duitsland tewerk waren gesteld in de, op volle toeren draaiende, oorlogsindustrie van de nazi's, werden vooral door mijn vader verteld. Mijn Russische moeder luisterde alleen maar en vulde hem af en toe aan met een naam die mijn vader even was ontschoten. Het was net een voorstelling als er weer eens een spannende gebeurtenis spontaan uit zijn geheugen naar boven kwam, met mijn moeder als sidekick. Zijn bewegingen werden drukker en maakte hij de verhalen, hoe raar het ook klinkt, leuker. Het enige wat wij als kinderen konden doen was aandachtig luisteren en vooral lachen om zijn kolderieke manier van vertellen. Het begon steeds meer te lijken op het declameren van een hoofdstuk uit een jongensboek, maar voelde ik de frustratie er vanaf druipen. Toen ik na jaren nader op zoek ging naar de oorsprong van hun gevoelens, werd mij meer duidelijk. Ze hadden als dwangarbeiders voor de vijand gewerkt en werden daarom na de bevrijding bij thuiskomst met de nek aangekeken. Mijn vader had die periode in Duitsland redelijk kunnen overleven, omdat de bezetter de Nederlanders niet als vijand bestempelde. Maar mijn moeder had het in Duitsland zwaar te verduren gehad en had als untermensch letterlijk en figuurlijk flink wat klappen moeten incasseren. Alleen al de treinreis van Rusland naar Duitsland maakte van de levenslust van de achttienjarige meisjes, abrupt een einde. Als beesten waren ze met veertig tegelijk in wagons gestouwd om als slavinnen voor het Duitse volk dienst te gaan doen.

De meeste frustratie zat echter in het feit dat er na de oorlog, en zeker in de periode rond 4 en 5 mei, alleen maar aandacht was voor joodse oorlogsslachtoffers, gesneuvelde soldaten van de geallieerden en overlevenden van concentratiekampen. Nooit werd er aandacht besteed aan dwangarbeiders en zeker niet aan mishandelde en vernederde Russinnen. Pas in 2020 werd er voor het eerst, sinds de bevrijding, een krans op de Dam gelegd voor dwangarbeiders en was er een beetje aandacht voor die vergeten groep slachtoffers. Veel te laat, want de meesten waren al door ouderdom overleden, ook mijn ouders. Dat was uiteindelijk de motivatie om mijn roman *'Dwangarbeiders, de oorlogsliefde van Izaak en Nina'* te schrijven om hun verhalen uit die ellendige periode onder de aandacht te brengen en een groter podium te geven dan alleen de huiskamer.